

Stages of Marital Life and the Decision to Divorce

Mahdie Mohammadtaghizade*

* Assistant Professor of Family Law, Women's Studies Department, Faculty of Social Sciences, Allameh Tabataba'i University, Tehran, Iran (Corresponding Author). ✉ m.mtaghizade@yahoo.com

Abstract

This article examines the decision-making framework for separation and divorce among Tehran residents from the perspective of life course theory. The research method used in this study is survey-based, using a questionnaire to collect data. The statistical population includes all eligible women and men living in Tehran in 2022, and the sample size is 630 eligible residents of Tehran (men and women) who were randomly selected from each of the 22 districts of Tehran. To clarify the subject matter, theories of marriage, roles and role strain were used. The results show that the decision to separate or divorce is influenced by three stages of a couple's life cycle; in the first stage of family life, which is the stage of acquaintance and compatibility of the couple (38%), the second stage, which is the middle stage of family life, characterized by the stability of married life (28%), and the final stage of the life cycle of married life, characterized by the inconsistent requirements of life and the emergence of the estrangement process (30%), all have an impact on the couple's decision to separate.

Keywords: Life Cycle of Family, Marriage, Compatibility, Factors of Separation, Divorce.

Citation: Mohammad Taghizade, M. (2025). Stages of Marital Life and the Decision to Divorce. *Iranian Population Studies Journal*, 8(2), 349-384.

 <https://doi.org/10.22034/jips.2025.498576.1254>

 https://jips.nipr.ac.ir/article_214953.html?lang=en

E-ISSN: 2717-3208 / © National Institute for Population Research, Iran. This is an open access article under the CC BY 4.0 License (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>).

Introduction

The family is the most important social institution and serves as the basis for growth, security, and cultural transmission in society. However, social and cultural changes, economic pressures, and changing roles have led to increased marital tensions, which may ultimately lead to divorce. Numerous studies show that divorce not only affects couples but also has a negative impact on the social structure. Tehran, as one of the largest cities in Iran, experiences a high rate of divorce, necessitating a thorough examination of the influencing factors behind this decision. This study utilizes a life course approach to investigate the factors affecting the decision to separate among couples in Tehran. Various theories have been utilized to explain the decision to divorce, including: 1) Theory of Assortative Mating: The theory asserts that similarities between spouses in cultural, economic, social, and ideological dimensions fortify marital stability and mitigate marital discord. 2) Role Theory: This theory posits that when husbands and wives are unable to adequately fulfill their respective roles, marital conflicts are likely to escalate. 3) Marital Conflict Theory: This theory is based on the concept of symbolic interactionism and contends that discrepancies between an individual's expectations of marital life and the actual realities of marriage can lead to increased marital tension and conflict. 4) Strain and Risk Theory: This theory views divorce as a process accompanied by economic, emotional, and social challenges. It suggests that some couples may struggle to adapt to these challenges and become inclined toward separation.

Generally, previous studies indicate that the grounds and causes of divorce have social, cultural, and economic roots. On the other hand, it appears that individuals make decisions to maintain their marital life or move toward divorce based on their own family life cycle and their expectations and perceptions of their life. In other words, considering the five stages of the marital life cycle, including marriage, wedding and establishment of the family, having one or two children, having one to two decades of shared life, and reaching old age, couples at these five junctures decide whether to continue their marital journey or to separate based on moral, emotional, and rational calculations. In fact, investigating these five marital situations reveals the degree of congruence and homogeneity of each spouse's individual expectations regarding the formation and continuity of the relationship, familiarity and courtship duration, marriage conditions and duration, wedding ceremony, family establishment, commitment, family structure, and functioning (ideal reality) with their collective confrontation, experiences, and understanding (actual reality). Therefore, exploring the point at which individuals

decide to divorce during their marital life course is the novel aspect of this study, which examines the decision to divorce within the framework of holistic sociology.

Method and Data

This study employed a survey research method. The statistical population consisted of eligible men and women residing in Tehran in the year 2022, with a sample size of 630 individuals selected randomly from 22 districts of Tehran. A structured questionnaire was used as the data collection instrument, and statistical tests such as multiple regression analysis in SPSS software were utilized to analyze the data.

Finding

According to the results, the decision to divorce is influenced by three stages of marital life: 1) Initial Stage of Marital Life: During this stage, the understanding and compatibility between spouses have the most significant impact on the decision to divorce. Differences in education, culture, economy, and family values can increase the likelihood of separation. 2) Middle Stage of Marital Life: In this stage, spouses' loyalty and cooperation play a crucial role. Decreased communication, lack of emotional support, and an imbalance in family responsibilities contribute to increased conflicts and a higher likelihood of divorce. 3) Final Stage of Marital Life: During this stage, factors such as loss of hope for relationship improvement, increased conflicts, and indifference towards one another are recognized as indicators of the decision to divorce.

The regression analysis results demonstrated that the variable of understanding and compatibility between spouses had the most significant impact on the decision to divorce (beta coefficient of 0/386). Additionally, factors such as loyalty and cooperation (-0/288), sustainable marriage components (-0/303), and family support (-0/096) were found to have a negative and inverse effect on the decision to divorce. Conversely, the experience of marital violence (0/166) was identified as a factor contributing to the likelihood of divorce.

Discussion and Conclusion

This research has demonstrated that the decision to divorce is influenced by the stages of marital life and various socio-economic and cultural factors. In the initial stage, understanding and compatibility between spouses play a significant role, as discrepancies in values and beliefs can increase the likelihood of divorce by up to 38%. In the second stage, loyalty and cooperation are key factors in sustaining

marital life, and a decline in these qualities can lead to increased tensions. Finally, in the third stage, when spouses' efforts to improve the relationship prove unsuccessful, the sustainability components of marital life diminish, and the decision to divorce becomes more definitive.

Recommendations

1) Pre-marital counseling to assess the compatibility and understanding between spouses; 2) Organizing educational workshops to improve communication skills and conflict management; 3) Increasing family and social support to reduce marital stress; 4) Developing evidence-based matchmaking programs to help individuals select suitable partners.

References

- Abbasi, M., Dargahi, Sh., & Ghasemi Jobneh, R. (2017). The role of cognitive failure and emotional failure in marital conflicts of women facing divorce. *Journal of Shahrekord University of Medical Sciences*, 20(1): 1-6. [In Persian] <https://www.sid.ir/paper/58816/fa>
- Akbari, B. (2019). *The formation of spouse selection criteria among individuals in marriage*. Master's thesis in Sociology, Alame Tabatabai University, Tehran.
- Alimondgari, M., Qazi Tabatabai, M., & Sadati, S. M. (2015). Examining the theoretical-conceptual model of couples' willingness to divorce in Tehran. *Population studies*, 2(1): 61-93. [In Persian] <http://noo.rs/8xIX6>
- Amato, P. R. (1996). Explaining the intergenerational transmission of divorce. *Journal of Marriage and the Family*, 628-640.
- Bieber, Ch. & Ramirez, A. (2023). Leading Causes of Divorce.
- Bijari, H., Sepehrishamloo, Z., Mahram, B., & Sadeghi, M. (2019). The properties of spouse selection from the perspective of satisfied individuals (during the marriage): A qualitative study. *Social Sciences Journal of the Faculty of Literature and Humanities, Mashhad Ferdowsi University*, 16,2 (34), 41-76. [In Persian] https://social.um.ac.ir/article_39094.html
- Dagnew, G. W., Asresie, M. B., Fekadu, G. A. & Gelaw, Y. M. (2020). Factors Associated with Divorce from First Union among Women in Ethiopia: Further Analysis of the 2016 Ethiopia Demographic and Health Survey Data. *PloS One*, 15(12), 1-12 [in Persian]. <https://journals.plos.org/plosone/article?id=10.1371/journal.pone.0244014>
- Dashtaki, M., Hosseinzadeh Escoi, A., Zamani Zarchi, M. S., & Khoshkanesh, A. (2015). Investigating the relationship between the source of control and resilience between

- divorce seeking and non-divorce seeking women in Tehran. World conference of psychology and educational sciences, law and social sciences at the beginning of the third millennium, period 3. [In Persian] <https://www.sid.ir/paper/837025/fa>
- Dehghani, M., Ismailian, N., Roshan, M., & Akbari, F. (2016). Divorce (psychological, emotional and legal dimensions). Tehran: Jungle Publications, Javadane. [In Persian]
- Eskafi Noghani, M., Gorgidge, F., & Hojjati Shargh, A. (2021). A Systematic Review of Quantitative and Qualitative Research on Divorce Factor. *Journal of Research and Health*, 11(3), 139-146. [In Persian] <https://www.sid.ir/paper/995813/en>
- Ghiasvand , A. & Arab Khorasani, S. (2017). Understanding the meaning and maternal experience of women from separation: a phenomenological study. *Social Sciences (Allameh Tabatabai)*. 80: 89-108. [In Persian] https://qjss.atu.ac.ir/article_8958.html
- Giddens, Anthony (2018). Anthony Giddens Sociology. Translated by Hasan Chavoshian, Tehran: Ney Publishing. https://scj.sbu.ac.ir/article_104093.html
- Hatami, N., Heidari, H., Davoodi, H. (2021). The effect of emotion-focused couple therapy on reducing marital boredom and the tendency towards divorce in couples applying for divorce. *Women's Research Journal of the Institute for Humanities and Cultural Studies*, 12(1), 23-40. [In Persian] https://womenstudy.ihcs.ac.ir/article_5694.html
- Jaberi, S., Etemadi, O., Fatehizade, M., & Rabbani Khorasgani, A. (2022). Iranian women's divorce style: a qualitative study. *Family process*, 61(1), 436-450. [In Persian] <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/33864248>
- Kazemian Moghadam, K., Mehrabizadeh the artist, M., Kiyamanesh, A. & Hosseinian, S. (2017). The causal relationship of differentiation, meaningfulness of life and forgiveness with marital dissatisfaction through the mediation of marital conflict and marital satisfaction. *Psychological methods and models*. 9(31): 146-131. [In Persian] https://jpmm.marvdasht.iau.ir/article_3014.html
- Kessler, M., & Albee, G. W. (1975). Primary prevention. *Annual review of psychology*, 26(1), 557-591. <https://www.annualreviews.org/content/journals/10.1146/annurev.ps.26.020175.003013>
- Khojstemeher, R., Behmai, A. T., Sudani, M., Abbaspour, Z. (2019). Explaining the formation process of divorce: a qualitative research. *Journal of Psychological Achievements (Educational Sciences and Psychology)*, 4, 47: 23-46. [In Persian] https://psychac.scu.ac.ir/article_15655.html

- Moradi, A., & Mirzaei, M. (1402). The lived experience of couples applying for divorce (with emphasis on the genealogy of the meaning of divorce and the role of life changes in the occurrence of divorce). *Family Research Quarterly*, 19, 75, 415-436. [In Persian]
- Nayebi, H., Nazarian, Sh. (1400). Sociological explanation of emotional divorce. *Sociological Studies*, 28(1), 163-181. [In Persian]
https://journal.ut.ac.ir/article_84518.html
- Nikoogoftar, M. (1400). Marital conflicts and emotional divorce with the mediation of intimacy in married women, a causal model. *Journal of Islamic lifestyle with a focus on health*, 5(1), 117-125. [In Persian] <https://www.sid.ir/paper/413938/fa>
- Quantick, Neil (2019). What are the grounds for divorce? Family Law. Ritzer, George (2012). Sociological theory in the contemporary era. Translated by Mohsen Thalasi. Tehran: Scientific Publications.
- Sarukhani, Bagher (2013). An introduction to family sociology. Tehran: Soroush Publications.
- Sember, B. (2024). What Are The Most Common Causes of Divorce?
<https://divorce.com/blog/causes-of-divorce>
- Sithole, s., Evans Mohlatlole, N., & Shirindi, I. (2018). Factors contributing to divorce among young couples in Lebowa kgomo Article in Social Work/Maatskaplike Werk · July 2018.
- Sotoudeh, Hedayatullah (2019). Social pathology. Tehran: Avai Noor Publishing House.
- Willoughby, B. J., Hall, S. S., & Luczak, H. P. (2015). Marital paradigms: A conceptual framework for marital attitudes, values, and beliefs. *Journal of Family Issues*, 36(2), 188-211.
[https://www.researchgate.net/publication/326552786_Factors_contributing_to_divorc
e_among_young_couples_in_Lebowa_kgomo](https://www.researchgate.net/publication/326552786_Factors_contributing_to_divorce_among_young_couples_in_Lebowa_kgomo)

چرخه‌های زندگی زناشویی و تصمیم به طلاق

مهدیه محمدتقی‌زاده*
ID

* استادیار رشته حقوق خانواده، گروه مطالعات زنان، دانشکده علوم اجتماعی، دانشگاه علامه طباطبائی، تهران، ایران
(نویسنده مسئول).
✉ m.mtaghizade@yahoo.com

چکیده

این مقاله به مطالعه بسترهای شکل‌گیری تصمیم به جدایی و طلاق در بین ساکنان شهر تهران، با رویکرد چرخه‌های زندگی می‌پردازد. روش پژوهش، پیمایشی بوده و برای جمع‌آوری داده‌ها از پرسشنامه استفاده شده است. جامعه آماری شامل کلیه زنان و مردان متأهل ساکن شهر تهران در سال ۱۴۰۱ می‌باشد و حجم نمونه نیز ۶۳۰ نفر زن و مرد متأهل ساکن شهر تهران هستند که به‌صورت تصادفی از مناطق ۲۲گانه تهران انتخاب شدند. برای تبیین موضوع مورد نظر از نظریات همسان‌همسری، نقش‌ها و تاب‌آوری استفاده شده است. نتایج نشان می‌دهد که تصمیم به جدایی و طلاق متأثر از سه مرحله زندگی زوجین است: مرحله نخست، یعنی آشنایی و سازگار شدن زوجین (۳۸ درصد)، مرحله دوم، یعنی میانه زندگی خانوادگی با مشخصه ثبات زندگی زناشویی (۲۸ درصد) و مرحله پایانی چرخه زندگی زناشویی، یعنی مؤلفه‌های ناپایدارکننده زندگی و بروز فرایند غریبگی (۳۰ درصد).

کلیدواژه‌ها: چرخه زندگی خانوادگی، ازدواج، تأهل، عوامل جدایی، طلاق.

شیوه ارجاع‌دهی به این مقاله: محمدتقی‌زاده، مهدیه (۱۴۰۳). چرخه‌های زندگی زناشویی و تصمیم به طلاق. دوفصلنامه مطالعات جمعیتی، ۸ (۲)، ۳۸۴-۳۴۹.

doi <https://doi.org/10.22034/jips.2025.498576.1254>

URL https://jips.nipr.ac.ir/article_214953.html?lang=fa

E-ISSN: 2717-3208 / © National Institute for Population Research, Iran. This is an open access article under the CC BY 4.0 License (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>).

مقدمه

خانواده^۱ پایه اساسی اجتماع و سلول سازنده زندگی است و در وسیع ترین مفهوم کلمه، خاستگاه اعضای خویش و پناهگاه آنان است. خانواده نهادی است که به اعضای خود احساس امنیت و آرامش می بخشد و طی هزاران سال پایدارترین و مؤثرترین وسیله حفظ ویژگی های فرهنگی و عامل انتقال آنها به نسل های بعدی بوده است. از جهت دیگر، نخستین وظیفه هنجارهای اخلاقی یک جامعه، تنظیم روابط دو جنس مرد و زن بر پایه های مناسب است که انسانی ترین عمل تنظیم این روابط، ازدواج^۲ است و می توان آن را به عنوان اتحاد زن و مرد برای بهبود و پیشرفت آینده تعریف کرد. امروزه احساس امنیت^۳، آرامش^۴ و روابط صمیمانه بین مرد و زن به سستی گراییده است و خانواده به گونه فزاینده ای با نیروهای مخرب مواجه شده و تهدید مهمی برای سلامت جامعه به شمار می رود (ستوده، ۱۳۹۹). یکی از نیروهای مخرب، طلاق^۵ است. در واقع، طلاق مهمترین عامل ازهم گسیختگی ساختار بنیادی ترین بخش جامعه، یعنی خانواده است (داگنیو و همکاران، ۲۰۲۰). متفکران و جامعه شناسان، طلاق را یکی از آسیب های اجتماعی به شمار آورده و بالا رفتن میزان آن را نشانه بارز اختلال در اصول اخلاقی و به هم خوردن آرامش خانوادگی و در مجموع دگرگونی در هنجارهای اجتماعی محسوب می دارند.

در دوران گذار، به دلیل تغییراتی که در فرهنگ و اجتماع رخ داده است، همانند: پیچیدگی زندگی روزمره، روندهای فردی شدن، افزایش نرخ شهرنشینی، گسترش رسانه های جمعی، استقلال اقتصادی همسران، تفاوت های فکری و انتظارات نقش های سنتی، خانواده با آسیب هایی مواجه گردیده است و افراد دچار سردرگمی شده اند و همچنین رایج ترین راه حل مشکلات و ازدواج ناموفق را، طلاق می دانند (مرادی و میرزائی، ۱۴۰۲). به عبارت دیگر، یکی از دردناک ترین تصمیمی که فرد ممکن است در بزرگسالی آن را اتخاذ نماید، تصمیم به جدایی و طلاق است.

1. Family
2. Marriage
3. Feeling of Security
4. Peace of Mind
5. Divorce

در روزهای نخستین ازدواج، احساس تعهد^۱ در زوجین وجود دارد، اما برخی از زوجین به مرور زمان دچار تعارض^۲ می‌شوند، که گاهی این تعارض، ناشی از پشیمانی زوجین از فرایند و روند ازدواج است؛ نتیجه این تعارضات که شامل درگیری لفظی و یا حتی فیزیکی است، به طلاق ختم می‌شود. معمولاً این تعارضات، ناشی از نارضایتی افراد از روابط با اطرافیان، تربیت فرزندان، مسائل جنسی و یا مشکلات اقتصادی است (حاتمی و همکاران، ۱۴۰۰).

از آنجاکه تهران به عنوان پرجمعیت‌ترین شهر کشور به جهت تعداد شعب خانواده و تکرر پرونده‌های طلاق است، لذا گزینه مناسب مقیاس جهت انجام طرح و دستیابی به راهکارهای حل مسئله است. هدف پژوهش پیش رو، مطالعه بسترهای شکل‌گیری تصمیم به جدایی و طلاق در بین ساکنان شهر تهران، باتوجه به چرخه‌های زندگی آنان است و سؤال اصلی پژوهش این است که: متأهلین با توجه به کدام بسترها، تصمیم به جدایی و طلاق می‌گیرند؟

پیشینه تحقیق

نیکوگفتار (۱۴۰۰)، در پژوهشی با عنوان «تعارضات زناشویی و طلاق عاطفی با میانجی‌گری صمیمت در زنان متأهل: واریسی یک مدل مدلی» به این نتیجه دست یافت که هر قدر زوج‌ها همگن‌تر و صمیمی‌تر عمل کنند، رابطه بهتر و منسجم‌تری را تجربه خواهند کرد، که این امر خود تعارض‌های زناشویی را کم می‌کند؛ به میزانی که زوج‌ها در هر یک از ابعاد عملکرد خانواده شامل: حل مشکل، ارتباط، نقش‌ها، همراهی عاطفی، آمیزش عاطفی و کنترل رفتار موفق عمل کنند، از همبستگی بیشتری در نظام زن و شوهری برخوردار می‌شوند و به تبع آن از تعارضات زناشویی آن‌ها کاسته می‌شود، و همچنین در هر یک از سازه‌های تعارض زناشویی، یعنی جدا کردن امور مالی، کاهش رابطه با خویشاوندان خود، کاهش همکاری، کاهش رابطه جنسی و افزایش جلب حمایت فرزندان، کاسته می‌شود. در مقابل، خجسته‌مهر و همکاران (۱۳۹۹)، در مطالعه خود با عنوان «تبیین فرایند شکل‌گیری طلاق: یک پژوهش کیفی» به این

1. Obligation

2. Conflict

نتایج دست یافتند که برخی عوامل علی عبارتند از: ازدواج نامطلوب، خشونت، پیمان‌شکنی زناشویی و ارتباط ناکارآمد. بعضی از عوامل زمینه‌ای را هم می‌توان اینگونه برشمرد: خانواده ناکارآمد، موقعیت اقتصادی - اجتماعی و مشکلات جنسی، روانی و پزشکی زوجین و ضعف راهبردهای مقابله‌ای زوجین که از عوامل فرازوجی و مداخله‌گر مؤثر بر طلاق هستند.

در رابطه با تمایز و سازگاری زوجین باید به مطالعه کاظمیان مقدم و همکاران (۱۳۹۷) با عنوان «رابطه علی تمایز یافتگی، معناداری زندگی و بخشودگی با دلزدگی زناشویی از طریق میانجی‌گری تعارض زناشویی و رضایت زناشویی» اشاره کنیم. مقدم و همکاران در این تحقیق به این نتایج دست یافتند که تمایز یافتگی، پیش‌بین خوبی برای تعارض و رضایت زناشویی است؛ به گونه‌ای که با تعارض زناشویی رابطه معکوس و با رضایت زناشویی رابطه مستقیم دارد. هرچه تمایز یافتگی زوج‌ها بیشتر باشد، سازگاری زناشویی آن‌ها نیز بیشتر و در نتیجه دلزدگی، کمتر است. از دیگر نتایج این پژوهش، رابطه علی معناداری زندگی با دلزدگی زناشویی با میانجی‌گری رضایت زناشویی بود؛ بخشش و تعارض زناشویی رابطه‌ای منفی با یکدیگر دارند، زوج‌هایی که یکدیگر را بیشتر می‌بخشند، کمتر دچار تعارض زناشویی می‌شوند. به عبارتی، بخشش در روابط زناشویی، باعث افزایش رضایت و کاهش دلزدگی زوج‌ها می‌شود؛ زیرا بخشش فرآیندی است که هدفش کاهش آزرده‌گی، خشم، انتقام یا نفرت است. همچنین در رابطه با درک زوجین از یکدیگر، باید به مطالعه عباسی و همکاران (۱۳۹۷) با عنوان «نقش نارسایی شناختی و نارسایی هیجانی در تعارضات زناشویی زنان در معرض طلاق» اشاره کنیم. آن‌ها در این پژوهش به این نتیجه دست یافتند که وقتی طرفین در فهم و درک احساسات و هیجانات یکدیگر، ناتوان و دچار مشکل باشند، این امر می‌تواند صمیمیت و نزدیکی روان‌شناختی بین آن‌ها را به صورت منفی تحت تأثیر قرار دهد و زن و شوهر را از یکدیگر دور کند و به تبع آن میزان طلاق عاطفی و بی‌ثباتی ازدواج در آن‌ها افزایش پیدا می‌کند. به‌طور کلی، نتایج پژوهش حاکی از آن بود که ارتباط مثبت و معنی‌داری بین نارسایی‌های شناختی و هیجانی با تعارضات زناشویی زنان در معرض طلاق وجود دارد و این دو متغیر پیش‌بین، توان نسبتاً بالایی در پیش‌بینی متغیر ملاک، یعنی تعارضات زناشویی دارند.

در رابطه با علت اصلی طلاق از دیدگاه زنان و مردان نیز، علی‌مندگاری و همکاران (۱۳۹۵)، در مطالعه‌ای با عنوان «آزمون مدل نظری - مفهومی تمایل زوجین به طلاق در شهر تهران» اذعان نمودند که دو عامل اولیه و اصلی طلاق هم از دیدگاه زنان و هم مردان به ترتیب، خیانت به همسر و اعتیاد است. از نظر مردان، تفاوت‌های فرهنگی بین زوجین، افزایش سطح توقعات زنان درون زندگی مشترک و نارضایتی زناشویی، بیکاری مرد، تأثیر فشارهای اقتصادی جامعه بر سطح رفاه خانواده، استقلال مالی، ناباروری زن و نهایتاً بیماری‌های روانی همسر، علت‌های بعدی طلاق می‌باشند. زنان نیز بعد از خیانت و اعتیاد همسر، به ترتیب اولویت، به عللی نظیر بیماری‌های روانی همسر، بزهکاری همسر، تعدد زوجین، ترک همسر، بیکاری مرد، خشونت خانگی، بی‌تفاوتی زوجین در حل اختلافات درون زندگی مشترک و عقیم بودن مرد به عنوان مهم‌ترین علت‌های طلاق اشاره کرده‌اند. همچنین سیمبر^۱ (۲۰۲۴)، در پژوهشی با عنوان «شایع‌ترین دلایل طلاق چیست» به این نتیجه دست یافت که عدم تعهد، خیانت یا روابط خارج از ازدواج، درگیری و مشاجره زیاد و عدم صمیمیت فیزیکی، شایع‌ترین دلایل طلاق و کمترین دلایل رایج طلاق، نداشتن منافع مشترک و ناسازگاری بین زوجین است. بیبر و رامیرز^۲ (۲۰۲۳)، نیز در مطالعه‌ای با عنوان «علل اصلی طلاق» به این نتایج دست یافتند که ناسازگاری، خیانت، عدم حمایت خانواده، عدم صمیمیت، عدم تجربه عشق، درگیری بیش از حد و استرس مالی از علل مؤثر بر طلاق هستند.

در رابطه با علل طلاق به مطالعات دیگری نیز می‌توان اشاره کرد، از جمله: مطالعه کوانتیک^۳ (۲۰۱۹) با عنوان «دلایل طلاق چیست». کوانتیک به این نتایج دست یافت که رفتارهای خشونت‌آمیز یا توهین‌آمیز همسر، بی‌مسئولیتی مالی همسر و عدم حمایت عاطفی، افراد را به سمت طلاق می‌کشاند. همچنین سیتول و همکاران^۴ (۲۰۱۸)، در مطالعه‌ای با عنوان «عوامل مؤثر در طلاق در بین زوج‌های جوان» دریافتند که تغییر ناگهانی شخصیت همسر (تغییر در خلق و خو و رفتار)، عدم ارتباط و یا ارتباطات ضعیف با همسر، مشکلات مالی، سوء استفاده از اعتماد بین زوجین و خیانت با طلاق در بین زوج‌های جوان مرتبط است.

1. Simber

2. Bieber & Ramirez

3. Quantum

4. Situl et al

در رابطه با تأثیر ساعات کاری و طلاق نیز می‌توان به مطالعه الکساندرا کیلوالد^۱ (۲۰۱۶) با عنوان «اشتغال و طلاق» اشاره کرد. الکساندرا کیلوالد در این پژوهش دریافت که در خانواده‌هایی که شوهر، شغلی تمام‌وقت نداشته است، ۳/۳ درصد احتمال بیشتری وجود دارد که یک سال بعد شاهد طلاق باشند. این در صورتی است که احتمال طلاق در خانواده‌هایی که شوهر به‌صورت تمام‌وقت کار می‌کند، ۲/۵ درصد است. با این حال، وضعیت اشتغال زن تأثیر چندانی بر احتمال طلاق نداشته است.

به‌طور کلی، مطالعات پیشین نشان می‌دهد که زمینه‌ها و علل طلاق در ابعاد اجتماعی، فرهنگی و اقتصادی ریشه دارد. از جهت دیگر، به نظر می‌رسد که افراد با توجه به چرخه زندگی خانوادگی خود و انتظارات و ادراکی که از زندگی خود دارند، تصمیم می‌گیرند که زندگی خود را حفظ نموده و یا به سمت طلاق بروند. به عبارت دیگر، چنانچه مسیر زندگی زناشویی را پنج چرخه و شامل عقد، عروسی و تشکیل زندگی، داشتن یک یا دو فرزند، داشتن یک تا دو دهه زندگی مشترک، و رسیدن به دوره سالمندی بدانیم، زوجین در پنج موقعیت با محاسبات اخلاقی، عاطفی و عقلانی تصمیم به ادامه مسیر زندگی گرفته یا جدایی را ترجیح می‌دهند. در واقع، بررسی پنج چرخه موقعیت زناشویی، میزان انطباق و همسانی درونی انتظارات فردی هر یک از زوجین از نحوه شکل‌گیری و تداوم رابطه، آشنایی و داشتن دوره نامزدی، شروط و طول مدت عقد، برگزاری مراسم عروسی و تشکیل خانواده، تعهد و ساختار و کارکرد خانواده (واقعیت آرمانی) با نحوه مواجهه، تجارب و درک جمعی مشترک (واقعیت عینی) را عیان می‌سازد. از این‌رو، بررسی این ایده که افراد در مسیر زندگی زناشویی چه زمانی تصمیم به طلاق می‌گیرند، جنبه نوآورانه این پژوهش است که در قالب همه‌گیری‌شناسی تصمیم به طلاق مورد مطالعه قرار می‌گیرد.

چارچوب نظری پژوهش

طلاق در لغت به معنی رها شدن از عقد نکاح و فسخ کردن عقد نکاح بوده و پدیده‌ای است قراردادی که به زن و مرد امکان می‌دهد تا تحت شرایطی پیوند زناشویی خود را گسیخته و از یکدیگر جدا شوند (نایی و نظریان، ۱۴۰۰). ولتر^۲ می‌گوید: «ازدواج و طلاق در این جهان تقریباً با هم متولد شده‌اند؛ شاید

1. Alexandra Killewald

2. Voltire

ازدواج چند روزی زودتر متولد شده باشد، زیرا پس از زناشویی و گذشت چند روز، کار زن و شوهر به زد و خورد و طلاق کشیده می‌شود. حقیقت این است که ازدواج و طلاق با هم به دنیا آمده‌اند و هر دو از قدیم بوده‌اند و هر دو برای بشر ضروری و لازم‌اند (ستوده، ۱۳۹۹). بک و بک گرنشایم^۱، دوره‌ها را دوره‌ای آکنده از منافع متضاد خانواده، کار، عشق و آزادی برای تعقیب اهداف فردی می‌دانند. آنان ادعا می‌کنند که کشاکش میان دو جنس ماجرای اصلی زمان ما است، و شواهد و مدارک دال بر این واقعیت را می‌توان در رشد جدیت مشاوره ازدواج، دادگاه‌های خانواده، گروه‌های خودیاری زناشویی و نرخ‌های طلاق مشاهده کرد (بک و بک گرنشایم، ۱۹۹۵ به نقل از گیدنز، ۱۳۹۸). بر این اساس، در ادامه به برخی از نظریه‌های مرتبط با موضوع، در حوزه جامعه‌شناسی و روانشناسی می‌پردازیم.

نظریه تعارضات زناشویی^۲

تعارضات زناشویی بر پایه نظریه کنش متقابل نمادین استوار است. طبق این نظریه، افراد در موقعیت‌های مختلف، بر اساس معانی ذهنی، نگرش‌ها و انتظاراتی که از آن موقعیت دارند، رفتار می‌کنند و در این معنا، زمانی تعارض رخ می‌دهد که این معانی ذهنی و انتظارات فرد از موقعیت (ایده‌آل)، انطباق کافی با تجربه او در موقعیت یادشده (واقعیت) نداشته باشد. در زمینه زناشویی، نظریه کنش متقابل نمادین بر این نکته اشاره دارد که هر فرد از رهگذر ارتباط با خانواده، دوستان و فرهنگ بزرگ‌تر، یک معنای شخصی در خصوص روابط زناشویی کسب می‌کند. معنایی که یک فرد در خصوص ازدواج و روابط زناشویی در ذهن می‌پروراند، در فهم کنش‌های او در موقعیت‌های مربوط به روابط زناشویی بسیار با اهمیت است. به این ترتیب، کنش متقابل نمادین با برجسته کردن این نکته که درک ابعاد معنای روابط زناشویی، عنصری حیاتی در درک رفتار فردی، ارتباطی و زناشویی در یک فرهنگ است، پایه و اساس مناسبی برای چارچوب ما از «پارادایم‌های زناشویی» فراهم می‌کند. تعارض زناشویی در این معنا به عدم انطباق انتظارات فرد از

1. Beck and Beck-Gernsheim

2. Theory of Marital Conflicts

ازدواج و زناشویی (ایده‌آل)، با تجارب زناشویی وی (واقعیت) اشاره دارد که ریشه آن را باید در ترکیب‌های پارادایمی متفاوت یا ناسازگار میان زن و شوهرها جستجو نمود (ویلابی و همکاران، ۲۰۱۵).

نظریه نقش‌ها^۱

طبق نظریه نقش‌ها، بنا به موقعیتی که هر یک از اعضا در خانواده دارند، نقشی را نیز در خانواده ایفا می‌کنند. با گذشت زمان، این نقش‌ها دچار دگرگونی می‌شوند و روابط خانواده پیچیده‌تر می‌شود. برای مثال، زن که در ابتدا فقط نقش همسر را عهده‌دار بوده، با گذشت زمان نقش مادری را نیز عهده‌دار می‌شود. طبق این نظریه، با پیچیده‌تر شدن روابط خانواده، اگر اعضای خانواده و بخصوص زن و شوهر نتوانند با پیچیدگی‌ها به خوبی سازگار شوند و نقش‌های خود را به درستی انجام دهند، زمینه ایجاد اختلاف در خانواده و از هم پاشیدگی خانواده فراهم می‌شود (دهقانی و همکاران، ۱۳۹۶).

نظریه همسان‌همسری^۲

نظریه همسان‌همسری، استحکام خانواده را ناشی از وجود ویژگی‌های همسان میان زن و شوهر می‌داند. همسانی میان دو فرد، زن و شوهر را به سوی یکدیگر جذب و پیوند ازدواج آن‌ها را استوارتر می‌کند. به دیگر سخن، ناهمسانی میان دو همسر سرچشمه کشمکش‌های خانوادگی است. به عقیده هیل^۳، افراد مایل به انتخاب همسری همسان هستند و چنانچه این قاعده به دلایلی رعایت نشود، به احتمال زیاد زوجین دچار ناسازگاری و در نهایت جدایی می‌شوند. باورمن^۴ می‌گوید: انسان دانسته یا ندانسته در پی گزینش همسری است که صفاتی همگون با او داشته باشد. افراد در تمامی سنین در میدانی فراخ‌تر از آن‌که تصادف بتواند بر آن کارگر باشد با کسانی وصلت می‌کنند که از نظر موقعیت زناشویی همانند خودشان باشد. به گمان لاک و برگس^۵، بخت هر فرد بیشتر در راستای ازدواج همسان‌گزینانه عمل می‌کند تا ناهمسان‌گزین.

1. Theory of Roles
2. The Theory of Conjugal Matching
3. Hill
4. Bowerman
5. Locke and Burgess

وود^۱، در اثر خود با عنوان ازدواج از دیدگاه مذهبی می‌گوید: «هر قدر همگونی میان دو همسر از نظر مذهب و نژاد کمتر باشد، اختلاف و کشمکش آنان بیشتر است» (اکبری، ۱۳۹۸).

مفهوم میدان و سرمایه اجتماعی بوردیو^۲ در نسبت با روابط خانوادگی

به عقیده بوردیو، میدان فضای اجتماعی، ساخت یافته یا میدانی از نیروهاست که در درون آن با افراد دارای استیلا و افراد زیر استیلا با روابط پیوسته و پایدار و با نابرابری‌هایی که درون این میدان اتفاق می‌افتد، سروکار داریم. این میدان، در عین حال یک میدان مبارزه برای تغییر یا حفظ میدان مبارزه نیز است. تمام افراد درون این جهان، درگیر رقابتی می‌شوند که موضوع آن به دست آوردن قدرتی (بالا‌تری) است که در دست دارد و از آن طریق، موقعیت او درون میدان و در نتیجه از طریق استراتژی‌هایش مشخص می‌شود (ریتزر، ۱۳۹۲). در واقع، فضای اجتماعی به ترتیبی ساخته می‌شود که عاملان و گروه‌های اجتماعی، بر اساس حجم و میزان سرمایه اقتصادی و سرمایه فرهنگی، با برخی افراد اشتراکاتی می‌یابند و با برخی دیگر فاصله پیدا می‌کنند (بوردیو، ۱۳۹۱). به این ترتیب زمانی که سازمان خانواده را چون یک میدان مفروض می‌گیریم، در خانواده سالم و طبیعی، اشتراکات، مبنای پویایی قرار می‌گیرند؛ لیکن زمانی که کارکردهای خانواده مختل می‌شوند، زن یا شوهر در تلاش هستند تا با اتکا به یک سرمایه یا مجموعه‌ای از سرمایه‌های خود، دیگری را تحت سیطره و استیلاي خود بگیرد. در دیدگاه بوردیو، خانواده در حفظ و تداوم نظم اجتماعی و بازتولید آن، نقش مهمی بازی می‌کند؛ نه فقط بازتولید زیست‌شناختی، بلکه بازتولید اجتماعی؛ یعنی بازتولید ساختار فضای اجتماعی و روابط اجتماعی (بوردیو، ۱۳۸۱).

نظریه خطر و تاب‌آوری^۳

در نظریه خطر و تاب‌آوری، «خطر» به وجود شرایط دشوار، چالش‌برانگیز یا نامطلوب اشاره دارد، «تاب‌آوری» به سازگاری مثبت در مواجهه با این خطرات اشاره دارد. بحث طلاق از نظر خطر و تاب‌آوری

1. Wood

2. Bourdieu's Social Capital

3. Theory of Risk and Resilience

بر خطراتی که طلاق ایجاد می‌کند، تحرک رو به پایین، طرد اجتماعی، هرج و مرج خانگی، جنگ والدین، فرزندپروری سهل‌انگارانه و توانایی افراد به ویژه کودکان، برای انطباق با این شرایط، متمرکز است. محققان طلاق به طور فزاینده‌ای از دیدگاه خطر و تاب‌آوری به عنوان چارچوبی مفید برای درک پیامدهای بلندمدت طلاق والدین بر فرزندان، رشد و توانایی تک‌تک کودکان برای کنار آمدن با طلاق، و عوامل خانوادگی و فراخانوادگی مرتبط با بهزیستی نوجوانان در ساختارهای مختلف خانواده استفاده می‌کنند (کلارک - استوارت و بریتانو، ۱۹۴۳).

نظریه مبادله^۱

مطابق اصول اساسی این نظریه، انسان‌ها همواره در زندگی خود با دیگران در ارتباط متقابل بوده و سعی می‌کنند در این ارتباط برای خود نفعی به دست آورند. هرگونه ارتباط با دیگران در حکم نوعی مبادله است. این نظریه سعی دارد نشان دهد که رفتارها بر حسب پاداش‌های دریافتی و هزینه‌ها تغییر می‌کنند، رفتارهای مورد نظر در اینجا رفتارهای موجود در تعامل بین دو شخص است. رفتارهایی که در آن‌ها بین دو فرد تبادل وجود دارد و هر دو نفر پاداش‌ها و هزینه‌های ناشی از آن را محاسبه می‌کنند. طبق اصل عدالت، تعامل زمانی حفظ می‌شود که رابطه پاداش‌ها و هزینه‌های طرفین برابر باشد. در واقع، فرد پاداش‌ها و هزینه‌های ناشی از یک رابطه را با یکدیگر مقایسه می‌کند و در صورت احساس نابرابری، ممکن است این رابطه با خطر مواجه شود. جرج هومنز^۲ (۱۹۱۰-۱۹۸۹) بیشتر به مبادله بین دو نفر توجه داشته و بر این باور است که اساس مبادله اجتماعی، بر منفعت شخصی و ترکیبی از نیازهای اقتصادی و روانی استوار است. مفهوم مبادله بر این باور است که وقتی زن و مرد پاداش‌هایی از ازدواج به دست می‌آورند، در صورت از دست دادن آن پاداش‌ها، از رابطه خارج می‌شوند (بیجاری، ۱۳۹۸).

بنابراین، با مرور پیشینه و نظریات تحقیق و با عنایت به اهداف پژوهش، مشاهده گردید که تصمیم به طلاق در بین زنان و مردان متأهل، متأثر از بسترها و زمینه‌های مختلفی است. بر این اساس، فرضیه‌های پژوهش بدین شرح است: (۱) به نظر می‌رسد، بین صمیمیت و همکاری زوجین و تصمیم به طلاق، رابطه

1. Exchange Theory

2. Homans

آماري معنادار وجود دارد؛ ۲) به نظر می‌رسد، بین تفاهم و تناسب زوجین و تصمیم به طلاق، رابطه آماری معنادار وجود دارد؛ ۳) به نظر می‌رسد، بین وضعیت مهارت اجتماعی زوجین و تصمیم به طلاق، رابطه آماری معنادار وجود دارد؛ ۴) به نظر می‌رسد، بین مؤلفه‌های پایدار کننده زندگی زوجین و تصمیم به طلاق، رابطه آماری معنادار وجود دارد؛ ۵) به نظر می‌رسد، بین حمایت خانوادگی زوجین و تصمیم به طلاق، رابطه آماری معنادار وجود دارد؛ ۶) به نظر می‌رسد، بین پرخاشگری زوجین و تصمیم به طلاق، رابطه آماری معنادار وجود دارد؛ ۷) به نظر می‌رسد، بین تجربه مخاطرات زوجین و تصمیم به طلاق، رابطه آماری معنادار وجود دارد.

روش تحقیق

پژوهش حاضر از نوع کمی و به روش پیمایشی صورت گرفته است. جامعه آماری پژوهش شامل کلیه زنان و مردان متأهل ساکن شهر تهران در سال ۱۴۰۱ می‌باشند. نمونه آماری نیز مطابق با فرمول کوکران، ۶۳۰ نفر از زنان و مردان متأهل هستند که به صورت هدفمند و تصادفی از مناطق ۲۲ گانه شهر تهران انتخاب شده‌اند. شیوه نمونه‌گیری پژوهش، احتمال متناسب با حجم نمونه (PPS) بوده است؛ به نحوی که متناسب با حجم نمونه و تعداد بلوک‌های مناطق ۲۲ گانه شهر تهران، نسبت نمونه هر یک از مناطق مشخص گردید. در جدول ۱، تعداد نمونه‌های تحقیق بر حسب مناطق ۲۲ گانه شهر تهران نشان داده شده است.

جدول ۱: تعداد نمونه مناطق ۲۲ گانه شهر تهران

Table 1: Number of Samples in the 22 Districts of Tehran

مناطق شهری	تعداد نمونه	مناطق شهری	تعداد نمونه	مناطق شهری	تعداد نمونه
یک	۳۰	نه	۱۰	هفده	۲۰
دو	۵۰	ده	۲۰	هجده	۳۰
سه	۲۰	یازده	۲۰	نوزده	۲۰
چهار	۶۰	دوازده	۲۰	بیست	۳۰
پنج	۵۰	سیزده	۴۰	بیست و یک	۱۰
شش	۲۰	چهارده	۵۰	بیست و دو	۱۰
هفت	۲۰	پانزده	۲۰		
هشت	۲۰	شانزده	۲۰		
جمع: ۶۰۰					

جهت تعیین اعتبار پرسشنامه، از روش اعتبار صوری استفاده شد؛ منظور از اعتبار صوری، میزان توافق متخصصان یک امر در رابطه با یک شاخص یا معیار است (ساروخانی، ۱۳۹۳). بدین منظور از نظریات اساتید متخصص، در رابطه با منطبق بودن محتوای سؤالات با ویژگی‌های مورد نظر استفاده شد. همچنین برای به دست آوردن میزان روایی، از روش آلفای کرونباخ استفاده شده است. داده‌ها نیز از طریق نرم‌افزار SPSS و با استفاده از آزمون رگرسیون مورد تحلیل قرار گرفتند. در ادامه به تعریف متغیرها می‌پردازیم:

صمیمت و همکاری زوجین: به مجموعه‌ای از احساسات و عواطف زوجین، نسبت به همدیگر اطلاق می‌گردد که زمینه رضایت و همکاری را در بین زوجین فراهم می‌سازد.

تفاهم و تناسب زوجین: به مجموعه‌ای از معیارهای همسرگزینی افراد اطلاق می‌گردد، به نحوی که بیانگر همسان‌همسری یا ناهمسان‌همسری در بین زوجین می‌باشد.

وضعیت مهارت اجتماعی: به مجموعه‌ای از رفتارهای زوجین در زندگی روزمره اطلاق می‌گردد، که بیانگر روابط و مهارت‌های اجتماعی زوجین می‌باشد.

مؤلفه‌های پایدارکننده زندگی: به مجموعه‌ای از قضاوت‌های افراد اطلاق می‌گردد، که مبین تحمل و سختی برای ثبات زندگی زناشویی می‌باشد.

برخورداري از حمايت خانوادگي: به مجموعه‌ای از مداخلات متأثر از خانواده‌ها اطلاق می‌گردد، که زمینه‌های جدایی را تحت تأثیر قرار می‌دهند.

تجربه پرخاشگری زوجین: به مجموعه‌ای از اعمال پرخاشگرانه اطلاق می‌گردد، که همراه با بی‌احترامی در بین زوج صورت می‌گیرد.

تجربه مخاطرات خانوادگی: به مجموعه‌ای از رویدادها اطلاق می‌گردد، که افراد در طول زندگی تجربه می‌کنند، که به نوبه خود موجبات طلاق را در بین خانواده‌ها فراهم می‌آورد.

یافته‌ها

یافته‌های توصیفی: اطلاعات زمینه‌ای پاسخگویان

از کل نمونه ۶۳۰ نفره، ۵۲/۷ درصد زن و ۴۷/۳ درصد مرد هستند. ۴۹/۴ درصد از پاسخگویان در بازه سنی ۱۸ تا ۳۵ ساله، ۴۳/۳ درصد در بازه سنی ۳۶ تا ۵۳ ساله و ۷/۳ درصد در طیف سنی ۵۴ ساله و بالاتر بودند. ۱/۳ درصد پاسخگویان بی‌سواد، ۶ درصد ابتدایی و دیپلم، ۲۲/۱ درصد متوسطه و دیپلم، ۴۱/۷ درصد کاردانی و کارشناسی و ۲۸/۹ درصد کارشناسی ارشد و دکتری بودند. ۴/۳ درصد پاسخگویان بازنشسته، ۲/۱ درصد بیکار، ۲۲/۴ درصد خانه‌دار، ۵/۲ درصد دانشجو و ۶۶ درصد نیز شاغل بودند. طبقه اجتماعی - اقتصادی ۱/۹ درصد پاسخگویان خیلی پایین، ۳ درصد پایین، ۱۸/۶ درصد متوسط، ۴۷/۹ درصد متوسط رو به پایین، ۲۸/۲ درصد متوسط رو به بالا و ۰/۳ درصد خیلی بالا بودند.

وضعیت دوره زندگی مشترک

از نظر دوره زندگی مشترک نیز ۸۰ درصد پاسخگویان دارای زندگی مشترک زیر یک سقف بودند و ۲۰ درصد باقی‌مانده نیز در وضعیت‌های نامزدی، عقد، در شرف طلاق و طلاق گرفته قرار داشتند.

وضعیت تصمیم به طلاق

نتایج تصمیم افراد به طلاق حاکی از آن است که نزدیک به ۹۰ درصد پاسخگویان پاسخ منفی یا خیر به این تصمیم داشته و درصدد حل مشکلات زندگی مشترک به طریقی غیر از طلاق بودند. جدول ۲ توزیع درصد تصمیم به طلاق در میان پاسخگویان را نشان می‌دهد.

جدول ۲: توزیع فراوانی پاسخگویان بر حسب تصمیم یا عدم تصمیم به طلاق

Table 2: Distribution of the Frequency of The Decision to Divorce among Respondents

درصد	فراوانی	تصمیم به طلاق
۱۱/۴	۷۲	بله
۸۸/۶	۵۵۸	خیر
۱۰۰	۶۳۰	جمع

وضعیت چرخه‌های زندگی خانوادگی

صمیمیت و همکاری زوجین: مطابق با تحلیل عاملی اکتشافی سنجش این متغیر بر حسب هفت معرف زیر بیان شده که در ادامه وضعیت آن را بر حسب فراوانی گویه‌ها نشان می‌دهیم.

جدول ۳: توزیع متغیرهای عامل صمیمیت و همکاری زوجین

Table 3: Distribution of Variables Related to Loyalty and Cooperation Between Spouses

جمع	زیاد	متوسط	کم	عامل صمیمیت و همکاری زوجین
۶۲۷	۳۷۸	۱۴۸	۱۰۱	فراوانی
۱۰۰	۶۰	۲۳/۶	۱۶/۱	درصد
۶۲۴	۴۰۴	۱۴۳	۷۷	فراوانی
۱۰۰	۶۴/۷	۲۲/۹	۱۲/۳	درصد
۶۰۰	۴۱۶	۱۳۹	۷۵	فراوانی
۱۰۰	۶۶	۲۲/۱	۱۱/۹	درصد
۶۳۰	۴۰۰	۱۵۰	۸۰	فراوانی
۱۰۰	۶۳/۵	۲۳/۸	۱۲/۷	درصد
۶۳۰	۳۱۵	۱۸۵	۱۳۰	فراوانی
۱۰۰	۵۰	۲/۴	۲۰/۶	درصد
۴۶۳	۲۸۹	۱۱۵	۵۹	فراوانی
۱۰۰	۶۲/۴	۲۴/۸	۱۲/۷	درصد
۶۳۰	۴۱۱	۱۴۱	۷۸	فراوانی
۱۰۰	۶۵/۲	۲۲/۴	۱۲/۴	درصد

چنانچه در جدول ۳ مشاهده می‌شود، توزیع بیش از نیمی از درصد فراوانی همه متغیرهای سازنده عامل صمیمیت و همکاری زوجین به غیر از متغیر تقسیم منصفانه و عادلانه امور منزل، در سطح زیاد گزارش شده است. سهم ۵۰ درصدی تقسیم منصفانه امور منزل در سطوح کم و متوسط، می‌تواند کماکان نشان از رایج بودن باورهای جنسیتی در خصوص تقسیم کارهای منزل باشد. لازم به ذکر است از میان

درصدهای یادشده، متغیر اعتقاد زوجین به یافتن راه‌حل برای مسائل زندگی با سهم ۶۵/۲ درصدی در سطح زیاد، بالاترین توزیع درصدی را به خود در این سطح اختصاص داده است.

تفاهم و تناسب زوجین: مطابق با تحلیل عاملی اکتشافی سنجش این متغیر بر حسب هفت معرف زیر بیان شده که در ادامه وضعیت آن را بر حسب فراوانی گویه‌ها نشان می‌دهیم.

جدول ۴: توزیع متغیرهای عامل تفاهم و تناسب زوجین

Table 4: Distribution of Variables Related to Understanding and Compatibility Between Spouses

عامل تفاهم و تناسب زوجین	کم	متوسط	زیاد	جمع
به لحاظ سطح تحصیلات	۹۸	۱۲۹	۳۹۵	۶۲۲
	۱۵/۸	۲۰/۷	۶۳/۵	۱۰۰
به لحاظ طبقه اجتماعی و اقتصادی	۱۰۳	۱۹۷	۳۳۰	۶۳۰
	۱۶/۳	۳۱/۳	۵۲/۴	۱۰۰
از لحاظ ویژگی‌های ظاهری و تیپ بدنی	۱۰۱	۱۷۴	۳۵۵	۶۳۰
	۱۶	۲۷/۶	۵۶/۳	۱۰۰
به لحاظ اعتقادات و رفتارهای دینی با همسران	۹۰	۱۵۲	۳۸۲	۶۲۴
	۱۴/۴	۲۴/۴	۶۱/۲	۱۰۰
به لحاظ فاصله سنی	۱۵۱	۱۷۵	۳۰۴	۶۳۰
	۲۴	۲۷/۸	۴۸/۳	۱۰۰
به لحاظ موقعیت شغلی و میزان درآمد	۱۸۲	۲۱۷	۲۳۱	۶۳۰
	۲۸/۹	۳۴/۴	۳۶/۷	۱۰۰
داشتن تناسب به لحاظ فرهنگی و قومیتی	۱۵۲	۱۵۶	۳۲۲	۶۳۰
	۲۴/۱	۲۴/۸	۵۱/۱	۱۰۰

جدول داده‌های عامل تفاهم و تناسب زوجین که متشکل از متغیرهای سنجش تناسب زوجین در ابعاد مختلف است، نشان می‌دهد که زوجین تناسب بین خود را از لحاظ سطح تحصیلات (۶۳/۵)، طبقه اجتماعی و اقتصادی (۵۲/۴)، ویژگی‌های ظاهری (۵۶/۳)، اعتقادات دینی (۶۱/۲) و تناسب

فرهنگی و قومیتی (۵۱/۱) درصد در سطح زیاد گزارش کرده‌اند. این وضعیت درحالی است که بیش از نیمی از پاسخگویان تناسب خود از لحاظ موقعیت شغلی و درآمد را در سطح کم و متوسط گزارش کرده‌اند.

وضعیت مهارت اجتماعی: مطابق با تحلیل عاملی اکتشافی سنجش این متغیر بر حسب شش معرف زیر بیان شده که در ادامه وضعیت آن را بر حسب فراوانی گویه‌ها نشان می‌دهیم.

جدول ۵: توزیع متغیرهای عامل وضعیت مهارت اجتماعی

Table 5: Distribution of Variables Related to Social Skills Status

عامل وضعیت مهارت اجتماعی	کم	متوسط	زیاد	جمع
شک، بدبینی و سوءظن نسبت به همدیگر	۴۶۸	۷۰	۹۲	۶۳۰
	۷۴/۳	۱۱/۱	۱۴/۶	۱۰۰
دروغگویی و پنهان کاری در امور زندگی	۴۴۹	۹۶	۸۵	۶۳۰
	۷۱/۳	۱۵/۲	۱۳/۵	۱۰۰
تهدید به طلاق حین دعوا و مشاجرات	۴۴۹	۹۲	۸۹	۶۳۰
	۷۱/۳	۱۴/۶	۱۴/۱	۱۰۰
قهر و فاصله گرفتن از همدیگر	۳۴۲	۱۳۶	۱۵۲	۶۳۰
	۵۴/۳	۲۱/۶	۲۴/۱	۱۰۰
بدرفتاری و کتک کاری	۴۹۷	۷۲	۶۱	۶۳۰
	۷۸/۹	۱۱/۴	۹/۷	۱۰۰
خیانت و داشتن رابطه عاطفی با دیگر افراد	۵۲۷	۵۱	۵۲	۶۳۰

متغیرهای عامل وضعیت مهارت‌های اجتماعی در توزیع درصد فراوانی سطوح خود در میان پاسخگویان از وضعیت مطلوبی برخوردار است؛ به این معنا که بیش از ۵۰ درصد پاسخگویان وجود شک و بدبینی، دروغگویی و پنهان کاری، قهر و فاصله گرفتن، بدرفتاری، خیانت و همچنین تهدید یکدیگر به طلاق در حین مشاجرات را در سطح کم گزارش کرده‌اند. از میان متغیرهایی که در جدول توزیع فراوانی، سهم درصدی بزرگتری در سطح زیاد دارند، متغیر قهر و فاصله گرفتن از یکدیگر با

۲۴/۱ درصد در سهم زیاد است که شاید بتوان گفت، به‌مثابه ابزاری برای زوجین تلقی می‌شود که با استمداد از آن بتوانند راهی برای حل و یا مدیریت مشاجرات بیابند.

برخورداری از حمایت خانوادگی: مطابق با تحلیل عاملی اکتشافی سنجش این متغیر بر حسب سه معرف زیر بیان شده که در ادامه وضعیت آن را بر حسب فراوانی گویه‌ها نشان می‌دهیم.

جدول ۶: توزیع متغیرهای عامل برخورداری از حمایت خانوادگی

Table 6: Distribution of Variables Related to Receiving Family Support

عامل برخورداری از حمایت خانوادگی	کم	متوسط	زیاد	جمع
تصمیم‌گیری مستقل از خانواده‌ها	۱۰۴	۱۲۰	۴۰۱	۶۲۵
	درصد	۱۹/۲	۶۴/۲	۱۰۰
ارتباط خوب با خانواده همسر	۱۰۷	۱۰۵	۴۱۴	۶۲۶
	درصد	۱۶/۸	۶۶/۱	۱۰۰
خیرخواهی خانواده‌ها در میانجی‌گری‌ها و قضاوت‌ها	۸۴	۱۷۸	۳۶۸	۶۳۰
	درصد	۲۸/۳	۵۸/۴	۱۰۰

با توجه به داده‌های جدول ۶، توزیع فراوانی متغیرهای عامل برخورداری از حمایت خانوادگی، شاهد هستیم که پاسخگویان ارتباط خوب با خانواده همسر ۶۶/۱ درصد و خیرخواه بودن خانواده‌ها در میانجی‌گری‌ها را ۵۸/۴ درصد در سطح زیاد گزارش کرده‌اند که می‌تواند شاهدی بر برخورداری مناسب زوجین از سطح حمایت‌های خانوادگی باشد. این وضعیت در حالی است که کماکان ۶۴/۲ درصد پاسخگویان گزارش کرده‌اند که استقلال خود در تصمیم‌گیری مستقل از خانواده‌ها را در سطح زیاد حفظ کرده‌اند.

تجربه پرخاشگری زوجین: مطابق با تحلیل عاملی اکتشافی سنجش این متغیر بر حسب دو معرف زیر بیان شده که در ادامه وضعیت آن را بر حسب فراوانی گویه‌ها نشان می‌دهیم.

جدول ۷: توزیع متغیرهای عامل پرخاشگری زوجین

Table 7: Distribution of Variables Related to Spousal Violence

جمع	زیاد	متوسط	کم	عامل پرخاشگری زوجین
۶۳۰	۲۳۴	۱۹۵	۲۰۱	فراوانی
۱۰۰	۳۷/۱	۳۱	۳۱/۹	درصد
۶۳۰	۳۲۰	۱۶۰	۱۵۰	فراوانی
۱۰۰	۵۰/۸	۲۵/۴	۲۳/۸	درصد

نتایج جدول توزیع فراوانی و درصد متغیرهای پرخاشگری زوجین که در ادامه آمده است، گویای آن است که پرخاشگری و بد اخلاقی در سطوح مختلف و به هم نزدیکی بین زوجین توزیع شده به نحوی که تقریباً یک سوم پاسخگویان وجود آن را در سطح کم، یک سوم، متوسط و یک سوم زیاد گزارش کرده‌اند. همچنین شاهد هستیم که نیمی از پاسخگویان بی‌احترامی به یکدیگر را در سطح کم و متوسط و نیمی دیگر در سطح زیاد، گزارش کرده‌اند.

تجربه مخاطرات خانوادگی: مطابق با تحلیل عاملی اکتشافی سنجش این متغیر بر حسب سه معرف مندرج در جدول ۸ صورت گرفته است. همانطور که مشاهده می‌شود ۳۵/۴ درصد پاسخگویان این پژوهش تجربه ورشکستگی و بیکاری را در سطح زیاد گزارش کرده‌اند. همچنین شاهد هستیم که تجربه طلاق در خانواده‌ها و همچنین جر و بحث و دعوا از جمله مخاطراتی است که به ترتیب ۴۶/۳ درصد و ۴۳/۲ درصد پاسخگویان آن را در سطح زیاد گزارش کرده‌اند.

جدول ۸: توزیع متغیرهای عامل تجربه مخاطرات

Table 8: Distribution of Variables Related to Risk-Taking Experiences

جمع	زیاد	متوسط	کم	عامل تجربه مخاطرات
۶۳۰	۲۲۳	۱۲۹	۲۷۸	فراوانی
۱۰۰	۳۵/۴	۲۰/۵	۴۴/۱	درصد
۶۳۰	۲۹۴	۸۴	۲۵۲	فراوانی
۱۰۰	۴۶/۳	۱۳/۳	۴۰	درصد
۶۳۰	۲۷۲	۲۰۵	۱۵۳	فراوانی
۱۰۰	۴۳/۲	۳۲/۵	۲۴/۳	درصد

پایدار کننده‌های زندگی: مطابق با تحلیل عاملی اکتشافی سنجش این متغیر بر حسب شش معرف جدول ۹ بیان شده است که در ادامه وضعیت آن را بر حسب فراوانی گویه‌های نشان می‌دهیم.

جدول ۹: توزیع متغیرهای عامل مؤلفه‌های پایدار کننده زندگی

Table 9: Distribution of Variables Related to Sustainability Components

عامل مؤلفه‌های پایدار کننده زندگی	کم	متوسط	زیاد	جمع
ناپسند بودن طلاق در خانواده‌ها	۹۳	۱۰۷	۴۳۰	۶۳۰
	۱۴/۸	۱۷	۶۸/۳	۱۰۰
مردد شدن به طلاق با فکر کردن درباره مشکلات بعدی	۱۱۲	۷۲	۳۳۹	۵۲۳
	۲۱/۴	۱۳/۸	۶۴/۸	۱۰۰
امید به رخ ندادن طلاق با تحمل و حل مشکلات	۷۳	۶۷	۴۹۰	۶۳۰
	۱۱/۶	۱۰/۶	۷۷/۸	۱۰۰
تداوم زندگی مساوی سوختن و ساختن	۲۲۲	۱۷۴	۲۳۴	۶۳۰
	۳۵/۲	۲۷/۶	۳۷/۱	۱۰۰
وجود فرزند مایه آرامش و پیشرفت	۸۴	۴۳	۵۰۳	۶۳۰
	۱۳/۳	۶/۸	۷۹/۸	۱۰۰
تحمل سختی برای داشتن ازدواج موفق	۶۰	۹۰	۴۸۰	۶۳۰

داده‌های جدول متغیرهایی که عامل پایدار کننده زندگی را تشکیل می‌دهند، حاکی از آن هستند که بیش از ۶۰ درصد پاسخگویان، وجود این مؤلفه‌ها از جمله ناپسند بودن طلاق در خانواده (۶۸/۳ درصد)، وجود فرزند (۷۹/۸ درصد) را در سطح زیاد گزارش کرده‌اند.

آزمون فرضیه‌های پژوهش

ضروری است با توجه به تعداد متغیرها، ارزیابی شود که کدامیک از عوامل، بیشترین تأثیر را بر متغیر وابسته دارند. از این‌رو از آزمون رگرسیون چند متغیره استفاده شده است. تحلیل رگرسیون به ما کمک می‌کند که ترکیب خطی رابطه بین متغیرهای مستقل و متغیر وابسته را پیش‌بینی کنیم، به عبارتی تأثیر

مستقیم هر یک از متغیرهای مستقل بر متغیر وابسته را نشان می‌دهد. نتایج بدست آمده از این آزمون، بدین شرح است:

میزان همبستگی متغیر تصمیم به طلاق در یک ترکیب خطی با متغیرهای وارد شده در معادله برابر با ۰/۶۰۰ است. همچنین ضریب تعیین، برابر با ۰/۳۶۱ و ضریب تعیین تعدیل یافته، برابر با ۰/۳۵۵ گزارش شده است. در واقع حدود ۳۵ درصد از واریانس متغیر تصمیم به طلاق از طریق متغیرهای مستقل تبیین و توجیه شده است و مابقی متعلق به دیگر متغیرهایی است که در این مطالعه در نظر گرفته نشده‌اند؛ همچنین مطابق با جدول ANOVA که آزمون معناداری، ضریب تعیین را نشان می‌دهد، مقدار به دست آمده F در سطح خطای کوچکتر از ۰/۰۱ معنی‌دار است و به عبارتی می‌توان گفت که متغیرهای مستقل تحقیق، توانسته‌اند به خوبی تغییرات متغیر وابسته را تبیین کنند.

جدول ۱۰: نتایج آزمون رگرسیون تأثیر متغیرهای مستقل بر متغیر وابسته

Table 10: Regression Test Results for the Effect of Independent Variables on the Dependent Variable

متغیرهای مستقل	ضرایب استاندارد نشده		ضرایب استاندارد شده		مقدار t	سطح معناداری
	B	Std. Error	Beta			
(Constant)	۰/۱۱۴	۰/۰۱	-		۱۱/۲۲۲	۰/۰۰۰
تفاهم و تناسب زوجین	۰/۱۲۳	۰/۰۱	۰/۳۸۶		۱۲/۰۷	۰/۰۰۰
مؤلفه‌های پایدار کننده زندگی	-۰/۰۹۶	۰/۰۱	-۰/۳۰۳		-۹/۴۵۸	۰/۰۰۰
صمیمت و همکاری	-۰/۰۹۲	۰/۰۱	-۰/۲۸۸		-۸/۹۹۶	۰/۰۰۰
تجربه پرخاشگری	-۰/۰۵۳	۰/۰۱	-۰/۱۶۶		-۵/۱۸۱	۰/۰۰۰
برخورداري از حمايت خانوادگي	-۰/۰۳۱	۰/۰۱	-۰/۰۹۶		-۲/۹۹۹	۰/۰۰۳

طبق نتایج، مشاهده می‌شود که متغیر تفاهم و تناسب بین زوجین با بتای ۰/۳۸۶ بیشترین میزان تأثیر را بر متغیر تصمیم به جدایی دارد. به عبارتی با افزایش یک انحراف استاندارد در متغیر تفاهم و تناسب زوجین، انحراف استاندارد تصمیم به جدایی ۰/۳۸۶ درصد افزایش می‌یابد. مشاهده می‌شود که ضرایب تأثیر متغیرهای صمیمت و همکاری، مؤلفه‌های پایدار کننده زندگی، برخورداري از حمايت خانوادگي و

تجربهٔ پرخاشگری، بر روی متغیر تصمیم به جدایی به صورت منفی و معکوس است، اما با توجه به معناداری آزمون t در سطح خطای کوچکتر از $0/05$ این متغیرها بر تصمیم به جدایی تأثیر دارند. نتیجه را می‌توان به این صورت تفسیر کرد که به ازای یک واحد افزایش در میزان صمیمت و همکاری، میزان تصمیم به جدایی $0/28$ درصد کاهش خواهد یافت. در مرحلهٔ بعد بر اساس مدل مفهومی تحقیق فرض شده بود که متغیر تفاهم و تناسب بیشترین تأثیر را بر متغیر تصمیم به جدایی دارد. از اینرو در این مرحله متغیر تفاهم و تناسب زوجین به عنوان متغیر وابسته وارد مدل رگرسیونی می‌شود تا تأثیر سایر متغیرهای مستقل بر آن آزمون شود.

نتایج نشان می‌دهد که متغیرهای مستقل صمیمت و همکاری زوجین و برخورداری از حمایت اجتماعی تأثیر آماری معناداری بر متغیر تفاهم و تناسب زوجین داشته‌اند. ضمن آنکه متغیر صمیمیت و همکاری تأثیر بیشتری بر متغیر تفاهم و تناسب زوجین داشته است. یعنی با افزایش یک انحراف استاندارد در صمیمت و همکاری زوجین، میزان تفاهم و تناسب آنان به میزان $0/21$ درصد افزایش خواهد یافت. دو متغیر مؤلفه‌های پایدار کنندهٔ زندگی و تجربهٔ پرخاشگری به دلیل اینکه سطح خطای آنها بالاتر از $0/05$ است، تأثیر آماری معناداری بر روی متغیر تفاهم و تناسب زوجین ندارند.

دو متغیر صمیمت و همکاری زوجین و برخورداری از حمایت خانوادگی، متغیرهایی هستند که به صورت غیرمستقیم و به واسطهٔ متغیر میانی بر تصمیم به جدایی تأثیر گذاشته‌اند. میزان تأثیر هر یک از این متغیرها بر تصمیم به جدایی، بدین صورت است که متغیر صمیمت و همکاری با واسطهٔ متغیر تفاهم و تناسب زوجین با ضریب $0/217$ درصد بر متغیر تصمیم به جدایی تأثیر گذاشته است. همچنین متغیر برخورداری از حمایت خانوادگی با واسطهٔ متغیر تفاهم و تناسب زوجین با ضریب $0/169$ درصد بر متغیر تصمیم به جدایی تأثیر گذاشته است.

بنابراین، تأثیر کل و تأثیرهای مستقیم و غیرمستقیم هر متغیر مستقل بر متغیر وابسته در جدول ۱۱ به تفکیک قابل مشاهده است.

جدول ۱۱: میزان تأثیر مستقیم و غیرمستقیم و کل متغیرهای مستقل بر متغیر وابسته تصمیم به طلاق

Table 11: Direct, Indirect, and Total Effects of Independent Variables on the Dependent Variable of the Decision to Divorce

متغیرها	انواع تأثیر		
	مستقیم	غیرمستقیم	کل
صمیمت و همکاری	۰/۲۸۸	۰/۰۸	-۰/۳۶۸
تفاهم و تناسب زوجین	۰/۳۸۶	-	۰/۳۸۶
مؤلفه‌های پایدار کننده زندگی	-۰/۳۰۳	-	۰/۳۰
برخورداری از حمایت خانوادگی	-۰/۰۹۶	۰/۰۶	-۰/۱۵۶
تجربه پرخاشگری	-۰/۱۶۶	-	-۰/۱۶۶

در تفسیر نتایج تحلیل مسیر با توجه با وزن بتا و تأثیرگذاری آن بر متغیر وابسته تصمیم به جدایی، باید گفت که متغیر صمیمت و همکاری علاوه بر تأثیر مستقیم، به صورت غیر مستقیم و با واسطه متغیر تفاهم و تناسب زوجین با ضریب مسیر ۰/۲۱۷ بر روی متغیر تصمیم به جدایی تأثیر گذاشته است. از آنجایی که ضریب تأثیر منفی است، رابطه به صورت معکوس است؛ به این معنا که کاهش صمیمت و همکاری، با افزایش تصمیم به جدایی همراه است.

متغیر تفاهم و تناسب زوجین صرفاً به صورت مستقیم بر متغیر تصمیم به جدایی اثرگذار است. با افزایش یک انحراف استاندارد در متغیر تفاهم و تناسب زوجین، انحراف استاندارد تصمیم به جدایی ۰/۳۸۶ درصد افزایش می‌یابد.

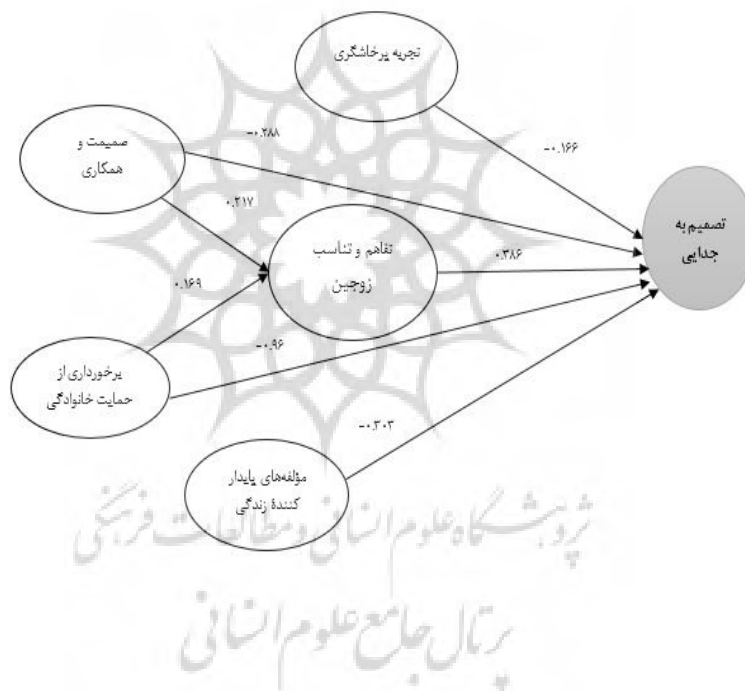
چنانچه ملاحظه می‌شود، متغیر مؤلفه‌های پایدار کننده زندگی که تنها تأثیر مستقیم بر متغیر وابسته دارد، با ضریب مسیر -۰/۳۰۳ - حاکی از رابطه معکوس بر متغیر وابسته تصمیم به جدایی است و با افزایش مؤلفه‌های پایدار کننده زندگی تصمیم به جدایی کاهش خواهد بود.

متغیر برخورداری از حمایت خانوادگی، از دیگر متغیرهایی است که هم به صورت مستقیم و هم غیر مستقیم و با واسطه متغیر تفاهم و تناسب زوجین بر متغیر تصمیم به جدایی تأثیر داشته است. همچنین

متغیر تجربه پرخاشگری زوجین با ضریب مسیر $0/166$ - تأثیر معکوس بر متغیر وابسته را نشان می‌دهد؛ یعنی با افزایش پرخاشگری، میزان تصمیم به جدایی زوجین افزایش خواهد داشت. در نهایت بر اساس نتایج به دست آمده از آزمون تحلیل مسیر، می‌توان مدل تجربی بسترهای مؤثر بر تصمیم به طلاق و جدایی را به صورت نمودار ۱ نشان داد.

نمودار ۱: تحلیل مسیر مدل تجربی بسترهای مؤثر بر تصمیم به جدایی

Chart 1: Path Analysis Model Diagram for Factors Affecting Divorce Decisions

بحث و نتیجه‌گیری

هدف پژوهش بررسی تصمیم به طلاق در چرخه‌های زندگی مشترک بود. اهمیت بررسی زمان‌بندی تصمیم به جدایی، از این روست که با شناسایی چرخه‌های تنش‌زای زندگی مشترک و رفع موانع متداول در این چرخه‌ها، می‌توان تا حد زیادی مشکلات این دوران‌ها را مرتفع ساخت.

نزدیک به نیمی از پاسخگویان، وضعیت زندگی خود را به خوبی و با آرامش توصیف کرده و ۲۵ درصد اعلام کردند که علیرغم وجود اختلافات، مایل به رفع آن با گفتگو هستند. نزدیک به ۱۰ درصد اعلام کردند که با همسر خود اختلاف دارند، اما به ادامه زندگی امیدوارند و حدود ۶ درصد نیز اعلام کردند که تنها به دلیل برخی مسائل مانند فرزندان، خانواده‌ها و حرف مردم به زندگی مشترک خود ادامه می‌دهند. از سوی دیگر ۲/۵ درصد افراد با اشاره به مشکلات زندگی خود به دنبال جدایی بوده و بیش از ۳ درصد نیز پیگیر امور طلاق خود بودند و در نهایت نزدیک به ۶ درصد پاسخگویان اعلام کردند که از همسر خود جدا شده‌اند.

می‌توان گفت، تصمیم به جدایی متأثر از سه مرحله زندگی زوجین است؛ سه مرحله یعنی آغازین، آشنایی و تفاهم و تناسب زوجین (۳۸ درصد)، میانه، یعنی ثبات و صمیمیت و همکاری زوجین (۲۸ درصد)، و در نهایت، غریبگی و مؤلفه‌های ناپایدار کننده زندگی (۳۰ درصد) بر تصمیم زوجین بر جدایی مؤثرند.

طبق بررسی صورت گرفته، یکی از متغیرهایی که بر تصمیم به جدایی زوجین مورد مطالعه مؤثر است، تفاهم و تناسب می‌باشد، که بتای آن برابر با ۳۸ درصد می‌باشد. بر این مبنا می‌توان گفت، در مراحل آغازین زندگی زوجین یا در دوره آشنایی، عدم وجود مؤلفه تفاهم و تناسب زوجین می‌تواند زمینه را برای گرایش آنها به جدایی فراهم سازد. اگر در ابتدای ازدواج میان زوجین به لحاظ سن، تحصیل، فرهنگ، دین، ظاهر، اقتصاد، سطح خانوادگی و مانند آن تناسب و تفاهم وجود نداشته باشد، تا ۳۸ درصد احتمال می‌رود آن زندگی به شکست رسیده و زوجین پس از رفتن زیر یک سقف با مشکلات غیرقابل حلی مواجه شوند. مؤلفه تفاهم و تناسب بین زوجین که در ابتدای آشنایی و شروع رابطه مشترک بسیار پررنگ است، به عنوان یک مؤلفه بسیار قدرتمند در سایر چرخه‌های زندگی، از انتخاب شریک

زندگی گرفته تا عقد، ازدواج، زندگی مشترک و گذران دهه‌های زندگی بر روی تصمیم افراد تأثیرگذار است. این مؤلفه که با تناسب در سطح تحصیلات، طبقه اجتماعی و اقتصادی، ویژگی‌های ظاهری و تیپ بدنی، اعتقادات و رفتارهای دینی با همسر، فاصله سنی، موقعیت شغلی و میزان درآمد، ابعاد فرهنگی و قومیتی مورد بررسی قرار گرفته بود، نشان داد که، تفاوت در هر یک از این سطوح، از ابتدای زندگی مشترک آنها را نسبت به ادامه زندگی دلسرد کرده بوده و همواره به دنبال راهی برای جدایی بوده‌اند. نبود تناسب و تفاهم، با عدم تلاش برای حل مشکل و رفع موانع، با ویژگی‌های بنیادی افراد همراه بوده و مهم‌ترین عامل تأثیرگذار بر تصمیم به طلاق محسوب می‌شود. تناسب و تفاهم زوجین در رویکردهای حل مسئله، نیز نقش بسیار مهمی در حفظ زندگی مشترک دارد. از آن رو که پاسخگویان، اشاره داشتند که ناتوانی در گفت‌وگو، ناتوانی در رفع تنش‌ها و مسائل زندگی مشترک، شکست در ارتباط برقرار کردن با دیگران و دور شدن از هم به دلیل قرار گرفتن در فضای قهر و فاصله از یکدیگر و اتخاذ رویکرد غیرفعالانه در ناکامی در گذر از چالش‌های زندگی مشترک‌شان، نقش مهم و غیر قابل انکاری داشته است. همچنین باید اشاره کرد که بررسی داده‌های مربوط به دوران ابتدایی ازدواج و مراحل آشنایی و پیش از ورود به زندگی مشترک، تجربیات زوج‌های در آستانه طلاق یا جدا شده نشان می‌دهد که تفاوت در اهداف و برنامه‌های زندگی، همچون تصمیم گرفتن در خصوص بچه‌دار شدن، جاه طلبی شغلی، ادامه تحصیل، مهاجرت و مسائل مشابه، در همان روزهای ابتدایی رابطه نیز قابل مشاهده بوده است؛ اما همواره امید به تغییر دیگری و تلاش برای همراه کردن همسر پس از ازدواج، منجر شده که افراد با وجود مشاهده تفاوت‌ها و عدم تفاهم در این موارد نسبت به شروع یا ادامه زندگی اقدام کنند، اما نهایتاً با مشاهده عدم تغییر دیگری و ناتوانی خود از پذیرش اوضاع، تصمیم به جدایی گرفته‌اند.

همانگونه که پژوهش عباسی و همکاران (۱۳۹۷) نیز نشان می‌دهد که عدم تناسب و تفاهم زوجین در گرایش به طلاق نقش مؤثری دارد. همچنین مطابق نظریه همسان‌همسری، استحکام خانواده ناشی از وجود ویژگی‌های همسان میان زن و شوهر است. همسانی میان دو فرد، زن و شوهر را به سوی یکدیگر جذب و پیوند ازدواج آن‌ها را استوارتر می‌کند. به دیگر سخن، ناهمسانی میان دو همسر سرچشمه کشمکش‌های خانوادگی است.

مؤلفه دیگری که در مراحل میانی زندگی مشترک، امکان پیش‌بینی وقوع طلاق را ممکن می‌سازد، مؤلفه صمیمیت و همکاری است، که پس از ورود به زندگی مشترک و رسیدن به ثبات، بسیار مهم و اساسی است. سهم متغیرهای صمیمیت و همکاری، مؤلفه‌های پایدار کننده زندگی، برخورداری از حمایت خانوادگی و تجربه پرخاشگری، بر روی متغیر تصمیم به جدایی به صورت منفی و معکوس است. یعنی به ازای یک واحد افزایش در میزان صمیمیت و همکاری، میزان تصمیم به جدایی ۰/۲۸ درصد کاهش خواهد یافت. به عبارتی می‌توان گفت، با افزایش صمیمیت و همکاری، یعنی افزایش همفکری و گفتگوی زوجین در امور زندگی، نبود محدودیت و داشتن آزادی عمل در زندگی، ابراز راحت احساسات و علایق، تأمین مناسب نیازهای جنسی، تقسیم منصفانه و عادلانه امور منزل بین زوجین، اختصاص وقت مناسب برای رسیدگی زوجین به فرزند و اعتقاد به یافتن راه‌حل برای مسائل زندگی، میزان گرایش به طلاق را کاهش می‌دهد. وجود این مؤلفه که در راستای همکاری در رفع محدودیت‌های زندگی ناشی از وضعیت اقتصادی، موقعیت شغلی و تحصیلی، بروز بیماری‌ها و مشکلات جسمی و روحی و از همه مهم‌تر، بزرگ کردن و تربیت فرزندان است، اهمیت پیدا می‌کند و تا حد زیادی تداوم زندگی مشترک را ممکن خواهد کرد. نیکوگفتار (۱۴۰۰) در پژوهش خود در خصوص اهمیت عامل صمیمیت و همکاری بیان می‌کند که صمیمیت با همسر، بیشترین اثر را بر پیشگیری از طلاق عاطفی دارد و مهم‌ترین عوامل مؤثر در تغییرات طلاق عاطفی، صمیمیت هر یک از زوجین با اعضای شبکه اجتماعی خود است که کاهش صمیمیت با همسر را ایجاد می‌کند. در تبیین می‌توان گفت که هر قدر زوج‌ها همگن‌تر و صمیمی‌تر عمل کنند، رابطه بهتر و منسجم‌تری را تجربه خواهند کرد که این امر خود تعارض‌های زناشویی را کم می‌کند. به میزانی که زوج‌ها در هر یک از ابعاد عملکرد خانواده، شامل حل مشکلات، ارتباط، نقش‌ها، همراهی عاطفی، آمیزش عاطفی و کنترل رفتار موفق عمل کنند، از همبستگی بیشتری در نظام زن و شوهری برخوردار می‌شوند و به تبع آن از تعارضات زناشویی آن‌ها به طور کلی و در هر یک از سازه‌های تعارض زناشویی یعنی جدا کردن امور مالی، افزایش رابطه با خویشاوندان خود، کاهش همکاری، کاهش رابطه جنسی و افزایش جلب حمایت فرزندان کاسته می‌شود؛ بنابراین در این وضعیت از قدرت تعارض‌ساز خانواده کاسته می‌شود و زوج‌ها به جای تعارض به سمت تعاملات مثبت‌تر و کارسازتر حرکت می‌کنند. در این

زمینه می‌توان به نظریه نقش‌ها اشاره کرد که، با پیچیده‌تر شدن روابط خانواده، اگر اعضای خانواده و بخصوص زن و شوهر نتوانند با پیچیدگی‌ها به خوبی سازگار شوند و نقش‌های خود را به درستی ایفا کنند، زمینه ایجاد اختلاف در خانواده و از هم پاشیدگی خانواده فراهم می‌شود.

مؤلفه سوم از پیش‌بینی‌کننده‌های طلاق، به پایان زندگی زناشویی و مراحل نهایی برای تصمیم نسبت به جدایی بازمی‌گردد، که با عنوان مؤلفه‌های ناپایدارکننده زندگی از آن نام برده می‌شود بدان معنا که مؤلفه‌های پایدارکننده در زندگی خانوادگی دیگر وجود ندارد؛ مؤلفه‌های پایدارکننده زندگی مجموعه‌ای از قضاوت‌های افراد اطلاق می‌گردد که مبین تحمل و سختی برای ثبات زندگی زناشویی است. زمانی که در رابطه، فرد به این مرحله می‌رسد که هیچ یک از این مؤلفه‌هایی که قوام‌بخش زندگی او بوده‌اند، دیگر در رابطه حضور ندارند، نسبت به بی‌فایده بودن تلاش‌ها و رسیدن به رهایی از شرایط نامطلوب نسبت به جدایی، مصمم می‌شود. این فرآیند ممکن است حتی به یک دفعه و به دلیل وجود مؤلفه‌های منجر به ریسک طلاق قوت یابد؛ گاه نیز در پی تغییر در اهداف زندگی، طی کردن مسیر متفاوت رشد و پیشرفت، تغییر ارزش‌ها و مواجهه با تغییرات عظیم فرهنگی و اجتماعی صورت می‌گیرد. به عبارت دیگر، در این مرحله با نادیده گرفتن تمامی ارزش‌ها، فرد مورد تهدید قرار گرفته و رفته‌رفته به سمت طلاق و آمادگی برای جدایی سوق داده می‌شود. در این مرحله طی وقوع طلاق عاطفی و هیجانی، فرد نسبت به ابراز احساسات، خود را بی‌نیاز احساس کرده و حتی در صورت ابراز احساسات از سوی دیگری نیز بی‌تفاوت می‌گردد. در این مرحله که نهایت فرسایش در رابطه اتفاق می‌افتد، گفت‌وگوها به کلی قطع می‌شود و استراتژی سکوت به مثابه راه‌حل امتناع از حضور دیگری اتخاذ می‌شود. این مرحله با جدی گرفته نشدن زندگی و احساس بی‌ارزشی در نگاه فرد مقابل همراه است؛ قهرهای پی‌درپی و ترک خانه اتفاق می‌افتد، احساس ناامیدی در فرد به نهایت خود رسیده و به کلی از رفع مشکلات دست کشیده می‌شود. در این مرحله فرد نسبت به زندگی مشترک خود تنفر ورزیده و نسبت به نیازهای جنسی و عاطفی طرف مقابل نیز بی‌تفاوت می‌شود. در این مرحله است که هر عاملی که پیش از این فرد را نسبت به تداوم زندگی امیدوار می‌کرده (همچون حضور فرزندان، ترس از قضاوت مردم، نگرانی بابت والدین خود و خواهر و برادران، نگرانی بابت مشکلات اقتصادی و ترس از تنهایی و ...) رنگ می‌بازد.

در این مرحله ممکن است فرد این احساس را داشته باشد که طرف مقابل، هیچ یک از اولویت‌ها و خواسته‌های او را اجابت نکرده و با محاسبه مداوم بدی‌های رابطه، نسبت به آینده زندگی مشترک به کلی دلسرد می‌شود و در نهایت طلاق می‌گیرد. همانگونه که سیتول و همکاران (۲۰۱۸)، در پژوهش خود نشان دادند که تغییر ناگهانی شخصیت همسر می‌تواند بر طلاق مؤثر باشد و مطابق با نظریه تاب‌آوری نیز، افراد به یک باره تصمیم به جدایی نمی‌گیرند، بلکه در طول زندگی سعی می‌کنند که چالش‌ها و مشکلات را حل نمایند و یا با آن مسائل بنا به هر دلیلی خود را سازگار نمایند؛ در واقع افراد زمانی تصمیم به جدایی می‌گیرند که در خود توانی برای ادامه زندگی و یا ادامه رابطه نخواهند دید.

پیشنهادهای پژوهش در راستای موضوع بدین شرح است: طولانی کردن دوره آشنایی، تسهیل دریافت مشاوره‌های پیش از ازدواج، افزایش برنامه‌های همسان‌یابی، گذراندن کارگاه‌های آموزشی و ارائه راهکارهای کسب مهارت‌های پیش از ازدواج و همچنین با افزایش فرهنگ‌سازی در زمینه اهمیت آشنایی پیش از ازدواج و مهارت‌های شناخت و تصمیم‌گیری، از بروز طلاق پس از ورود به زندگی مشترک می‌توان جلوگیری کرد.

منابع

- اکبری، بهینا (۱۳۹۸). نحوه شکل‌گیری معیارهای انتخاب همسر/افراد در شرف ازدواج. پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه علامه طباطبائی تهران.
- بیجاری، هانیه، سپهری شاملو، زهره، مهرام، بهروز، و صادقی، منصوره السادات (۱۳۹۸). ملاک‌های انتخاب همسر از دید افراد راضی از ازدواج (در دوره عقد): یک مطالعه کیفی. *مجله علوم اجتماعی دانشکده ادبیات و علوم انسانی دانشگاه فردوسی مشهد*، ۱۶(۲)، ۷۶ - ۴۱. https://social.um.ac.ir/article_39094.html
- حاتمی، نوشین، حیدری، حسن، داوودی، حسین (۱۴۰۰). اثربخشی زوج درمانی هیجان‌مدار بر کاهش دلزدگی زناشویی و میل به طلاق در زوجین متقاضی طلاق. *پژوهش‌نامه زنان پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی*، ۱۲(۱)، ۴۰ - ۲۳. https://womenstudy.ihcs.ac.ir/article_5694.html
- خجسته‌مهر، رضا، بهمنی، ابوطالب، سودانی، منصور، و عباس‌پور، ذبیح‌الله (۱۳۹۹). تبیین فرایند شکل‌گیری طلاق: یک پژوهش کیفی. *مجله دست‌آوردهای روانشناختی (علوم تربیتی و روانشناسی)*، دوره ۴، سال ۴۷، شماره ۱، صص: ۴۶ - ۲۳. https://psychac.scu.ac.ir/article_15655.html

- دشتکی، مهین، حسین زاده اسکوئی، علی، زمانی زارچی، محمد صادق، و خوش کنش، ابوالقاسم (۱۳۹۵). بررسی رابطه منبع کنترل و تاب‌آوری بین زنان متقاضی طلاق و غیرمتقاضی طلاق شهر تهران. همایش کنفرانس جهانی روانشناسی و علوم تربیتی، حقوق و علوم اجتماعی در آغاز هزاره سوم، دوره ۳. <https://www.sid.ir/paper/837025/fa>
- دهقانی، محسن، اسماعیلیان، نسرين، روشن، محمد، و اکبری، فاطمه (۱۳۹۶). طلاق (ابعاد روان‌شناختی، عاطفی و قانونی). تهران: انتشارات جنگل، جاودانه.
- ریتزر، جورج (۱۳۹۲). نظریه جامعه‌شناسی در دوران معاصر. ترجمه محسن ثلاثی. تهران: انتشارات علمی.
- ساروخانی، باقر (۱۳۹۳). مقدمه ای بر جامعه شناسی خانواده. تهران: انتشارات سروش.
- ستوده، هدایت الله (۱۳۹۹). آسیب‌شناسی اجتماعی. تهران: انتشارات آوای نور.
- عباسی، مسلم، درگاهی، شهریار و قاسمی جوینه، رضا (۱۳۹۷). نقش نارسایی شناختی و نارسایی هیجانی در تعارضات زناشویی زنان در معرض طلاق. *مجله دانشگاه علوم پزشکی شهرکرد*. ۲۰(۱): ۱-۶. <https://www.sid.ir/paper/58816/fa>
- علی مندگاری، ملیحه، قاضی طباطبایی، محمود و ساداتی، سید محمدحانی (۱۳۹۵). آزمون مدل نظری- مفهومی تمایل زوجین به طلاق در شهر تهران. *مطالعات جمعیتی*. ۲(۱): ۹۳-۶۱. <http://noo.rs/8xIX6>
- غیاثوند، احمد و عرب خراسانی، سمیه (۱۳۹۷). درک معنا و تجربه مادرانه زنان از جدایی: مطالعه‌ای پدیدارشناسی. *علوم اجتماعی (علامه طباطبایی)*. ۸۰، ۸۹-۱۰۸. https://qjss.atu.ac.ir/article_8958.html
- کاظمیان مقدم، کبری، مهربانی زاده هنرمند، مهناز، کیامنش، علیرضا، و حسینیان، سیمین (۱۳۹۷). رابطه علی تمایز یافتگی، معناداری زندگی و بخشودگی با دزدگی زناشویی از طریق میانجی‌گری تعارض زناشویی و رضایت زناشویی. *روش‌ها و مدل‌های روان‌شناختی*. ۹(۳۱)، ۱۴۶-۱۳۱. https://jpmm.marvdasht.iau.ir/article_3014.html
- گیدنز، آنتونی (۱۳۹۸). جامعه‌شناسی آنتونی گیدنز. ترجمه حسن چاوشیان، تهران: نشر نی.
- مرادی، امیر، میرزائی، معصومه (۱۴۰۲). تجربه زیسته زوجین متقاضی طلاق (با تأکید بر سنخ‌شناسی معنای طلاق و نقش تحولات دوره زندگی در وقوع طلاق). *فصلنامه خانواده پژوهی*. ۷۵، ۴۳۶-۴۱۵. https://scj.sbu.ac.ir/article_104093.html
- نایی، هوشنگ، و نظریان، شیما (۱۴۰۰). تبیین جامعه‌شناختی طلاق عاطفی. *مطالعات جامعه‌شناختی*. ۲۸(۱)، ۱۸۱-۱۶۳. https://journal.ut.ac.ir/article_84518.html

نیکو گفتار، منصوره (۱۴۰۰). تعارضات زناشویی و طلاق عاطفی با میانجیگری صمیمیت در زنان متأهل واری
یک مدل علی. نشریه سبک زندگی اسلامی با محوریت سلامت، ۵(۱)، ۱۱۷-۱۲۵.

<https://www.sid.ir/paper/413938/fa>

Amato, P. R. (1996). Explaining the intergenerational transmission of divorce. *Journal of Marriage and the Family*, 628-640. Bieber, Christy; Ramirez, Adam (2023). Leading Causes of Divorce.

Dagneu, G. W., Asresie, M. B., Fekadu, G. A. & Gelaw, Y. M. (2020). Factors Associated with Divorce from First Union among Women in Ethiopia: Further Analysis of the 2016 Ethiopia Demographic and Health Survey Data. *PloS One*, 15(12), 1-12
<https://journals.plos.org/plosone/article?id=10.1371/journal.pone.0244014>

Eskafi Noghani, M., Gorgidge, F., & Hojjati Shargh, A. (2021). A Systematic Review of Quantitative and Qualitative Research on Divorce Factor. *Journal of Research and Health*, 11(3), 139-146. <https://www.sid.ir/paper/995813/en>

Jaberi, S., Etemadi, O., Fatehizade, M., & Rabbani Khorasgani, A. (2022). Iranian women's divorce style: a qualitative study. *Family process*, 61(1), 436-450.
<https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/33864248/>

Kessler, M., & Albee, G. W. (1975). Primary prevention. *Annual review of psychology*, 26(1), 557-591.
<https://www.annualreviews.org/content/journals/10.1146/annurev.ps.26.020175.003013>

Quantick, Neil (2019). What are the grounds for divorce?. *Family Law*.

Sember, Brette (2024). What Are The Most Common Causes of Divorce?.
: <https://ncadv.org/get-help>. <https://divorce.com/blog/causes-of-divorce/>

Sithole, sello; Evans Mohlatlole, Nkuke; Shirindi, linda (2018). Factors contributing to divorce among young couples in Lebowa kgomo Article in Social Work/Maatskaplike Werk · July 2018. <https://www.researchgate.net/publication/326552786>

Willoughby, B. J., Hall, S. S., & Luczak, H. P. (2015). Marital paradigms: A conceptual framework for marital attitudes, values, and beliefs. *Journal of Family Issues*, 36(2), 188-211. <https://www.researchgate.net/publication/275010295>